

REVIZIJA STRATEGIJE RAZVOJA ŠUMA I ŠUMARSTVA

Uvod

Vlada Crne Gore, na sjednici od 3. aprila 2014. godine, donijela Strategiju sa planom razvoja šuma i šumarstva (u daljem tekstu: Strategiju razvoja šumarstva) za period 2014-2023. godina s Izvještajem o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu, Izvještajem s javne rasprave i Akcionim planom za sprovođenje Strategije za period 2014-2016, koje je dostavilo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Akcionim planom za sprovođenje Strategije razvoja šumarstva utvrđene su mjere, nadležni organi, rokovi, indikatori uspjeha potrebni za implementaciju strateških smjernica definisanih Strategijom.

Definisano je pet prioriternih područja: unapređenje šuma kroz održivo gazdovanje; razvoj drvne industrije; uloga šumarstva u ruralnom razvoju; zaštita biodiverziteta i druge ekosistemske usluge šuma; zaštita od požara; a kao nosioci aktivnosti prepoznati su: Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije, Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo ekonomije, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Uprava za šume i Uprava za javne nabavke.

S tim u vezi, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je pripremilo Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije razvoja šumarstva, za period 2014 - 2016. godina, na osnovu podataka i informacija dobijenih od strane nosilaca realizacije pojedinih aktivnosti, određenih Akcionim planom koji je Vlada Crne Gore na sjednici od 25. januara 2018. usvojila (Prilog1: Zaključak Vlade Crne Gore br:07-195 od 1. februara 2018.).

Postupajući u skladu sa sljedećim nalazima Izvještaja da:

- je od predviđenih 75 aktivnosti realizovano 25 (33%), djelimično realizovano je 6 (8%), nije realizovano 41 (55%) a za 3 aktivnosti nema povratnih informacija;
- je veliki broj nerealizovanih aktivnosti - sama Strategija razvoja šumarstva, kao i Akcioni plan za sprovođenje Startegije, za period 2014 - 2016 godina su planirani preambiciozno, imajući u vidu ograničeni pristup finansijskim sredstvima i nedostatak kadrovskih kapaciteta;
- ključni problem predstavljaju konstatovane slabosti u sistemu korišćenja šuma putem koncesija i time uslovljen nedefinisan srednjoročni koncept razvoja drvne industrije (Vlada Crne Gore je razmatrala i usvojila koncept reorganizacije koncesionog sistema korišćenja šuma, kojom prilikom su donijeti zaključci da Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja da sprovede pilot projekte u skladu sa idejnim konceptom, pripremi procjene fiskalnog uticaja i nakon toga Vladi predloži model reorganizacije sistema gazdovanja šumama, sa predlogom zakonodavnih i organizacionih promjena).

Vlada je istim zaključkom zadužila Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja da radi usaglašavanja sa konceptom reorganizacije koncesionog sistema korišćenja šuma izvrši reviziju Strategije razvoja šumarstva za naredni period, kojoj će se shodno Programu rada Vlade za 2018. godinu pristupiti tokom III kvartala 2018. godine.

Predlog pomenutog dokumenta izradila je Radna grupa za izradu revizije Strategije razvoja šuma i šumarstva 2014-2023. godine (Prilog br.2: Rješenje Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja br:322-298/18-2 od 04.09.2018.).

Prilikom izrade dokumenta radna grupa je kao krovne dokumente koristila Zakon o šumama, Nacionalnu strategiju održivog razvoja do 2030. godine, Srednjoročni program rada Vlade Crne Gore 2018-2020, Pravce razvoja Crne Gore 2018-2021. godine. Sprovođenje Strategije utiče na realizaciju ciljeva iz pomenutih krovnih strateških dokumenata, obzirom da su ciljevi predmetne Strategije kompatibilni sa ciljevima i prioritetima navedenim u Nacionalnoj strategiji održivog razvoja 2030 (područje 3 – efikasno upravljanje prirodnim resursima, ciljevi 3.1. i 3.2.), Pravcima razvoja Crne Gore 2018-2021 (održivi rast, oblast 4.2.2.), Strategiji regionalnog razvoja 2014-2020 (održivi rast), a indirektno i u Srednjoročnom programu rada Vlade 2018-2020 (prioritet 1).

1. ANALIZA STANJA

Globalizacijom, brzim ekonomskim razvojem, urbanizacijom zemlje i klimatskim promjenama uloga šuma i zahtjevi domaće i međunarodne javnosti za njenim uslugama se mijenjaju. Šuma se sve više posmatra kao kompleksan ekosistem i zajedničko dobro koje daje značajan doprinos očuvanju planete zemlje i kvalitetu života na njoj.

U narednom periodu, EU je potreban politički okvir kojim bi se koordinirala i obezbjeđivala usklađenost politika povezanih sa šumama uz istovremeno uspostavljanje sinergije s drugim sektorima koji utiču na gazdovanje šumama. Sektori šumarstva u najrazvijenijim evropskim državama ulažu velike napore da šume EU pozicioniraju na način koji osigurava njihov doprinos ciljevima EU.

U Crnoj Gori, uz sektor poljoprivrede šume su najznačajniji resurs seoskih područja u ekološkom, ekonomskom i socijalnom smislu, tako da će ciljevi ruralnog razvoja biti integrisani u gazdovanje šumama i šumskim zemljištima. Šume svojim brojnim funkcijama omogućavaju život na tim područjima, seoskim domaćinstvima nude značajnu ekonomsku sigurnost, obezbjeđuju potrebe za ogrijevom i građevinskim materijalom, za drvnim i nedrvnim proizvodima, te mogućnostima za rekreaciju i turizam i stvaraju osnov za razvoj preduzetništva i nova radna mjesta.

Sektor šumarstva, uz pravilno uspostavljen sistem organizacije državnih institucija mogao bi ostvariti značajan prihod do kraja važenja ove Strategije (2023. godina) od oko 35 miliona € godišnje koji bi, uz preduslov ulaganja u neophodne investicije, otvoreno tržište drvne građe, regulisan sektor nedrvnih šumskih proizvoda, lov i zakup šumskog zemljišta, mogao sačinjavati 1% BDP-a.

1.1. Šume Crne Gore

Ukupan potencijal crnogorskih šuma je veoma značajan (šumovitost 59.5% ukupne teritorije ili 826 782 ha). Ukupna dubeća zapremina drveta procijenjena je na 122 miliona m³, sa tekućim zapreminskim prirastom od 2,9 miliona m³. Po površini, u vlasništvu države je 52.3%, a privatnom vlasništvu je 47.7% šuma. Sječe na godišnjem nivou iznose 804.821 m³ što obezbjeđuje održivost i razvoj ovog prirodnog dobra¹. Međutim, udio šumarstva i drvoprerade u nacionalnom dohotku je ispod 1 % što je nedovoljno i njegovo značajno povećanje biće jedan od najvećih izazova relevantnih državnih institucija.

U posljednjim decenijama površina pod šumama jako se povećava zbog napuštanja tradicionalne poljoprivrede i pošumljavanja, što sad svjedoče i statistički podaci Nacionalne inventure šuma. Time je ispunjen tradicionalni cilj povećanja površina pod šumom koji je bio prioritet šumarske politike još od 19. vijeka. Trenutno, za novonastale šume ostaje bitan drugi cilj - da postignu punu zapreminu i produktivnost. Zbog ruralnog razvoja i potrebe za zaštitom nešumskih staništa, dalje finansiranje pošumljavanja i proširivanje šuma više nije svrsishodno, osim na onim planski određenim lokalitetima gdje je šuma neophodna zbog neke od njenih opštekorisnih funkcija. Međutim, iako je procenat površina pod šumom zadovoljavajući, kod kvaliteta šume postoji veliki potencijal za njihovo unaprjeđenje. Zaliha i prirast u većini šuma su ispod potencijala staništa, što se naročito odnosi na novo zarasle šume (izdanačke šume i žbunje).

Šume Crna Gore nude čitav niz ekosistemskih usluga na nivou lokalnih zajednica, države, regiona, Evrope i planete. Oko 5,8 % površine šuma već je uključeno u nacionalne parkove, a i planirani regionalni parkovi uključiće veliki dio šumskih površina. U svim šumama oko 12 % šuma i 8 % šumskih zemljišta je nepristupačno zbog prirodnih prepreka, što znači da su ta područja površine oko 110.000 ha (više od dva i po puta od površine NP Durmitor) „de facto“ prepuštena prirodnim procesima.

Šume predstavljaju osnovu za mreže dodate vrijednosti na području prerade drveta, obnovljivih izvora energije, proizvodnje hrane i turizma. Sektori koji se baziraju na šumskim resursima imaju veliki potencijal za rast. Povećanje ekonomskog doprinosa moguće je preko uključivanja svih tokova drvne mase u formalnu ekonomiju, povećanja obima sječa (uz potrebne investicije i izradu novih generacija planova), ali najviše preko povećanja dodate vrijednosti u lancu drvne industrije. Šume zajedno sa planinama i vodama stvaraju i bitan dio brenda Crne Gore na području održivog ili zelenog turizma. Šume su od vitalne ekonomske važnosti za stanovništvo u ruralnim područjima, gdje je šuma jedan od glavnih izvora prihoda i energije za grijanje.

Šume u Crnoj Gori trenutno najviše ugrožavaju klimatske promjene sa povećanim rizicima suša, požara i biotskih štetočina, i to će se nastaviti u budućnosti. U slučaju očekivanih još ekstremnijih suša, ugroženost od požara može još da se poveća do nivoa koji može nanijeti ozbiljnu štetu stanovništvu i cjelokupnoj ekonomiji. Iz tog razloga, Planovi razvoja šuma i programi gazdovanja šumama treba da uključe mjere adaptacije na klimatske promjene u smislu povećanja otpornosti šumskih ekosistema i njihove zaštite od šumskih požara i drugih ugrožavanja. Jedna od preventivnih mjera treba da bude i održavanje postojećih otvorenih površina na šumskim područjima.

¹ Godišnji program gazdovanja šumama za 2018. godinu.

U procesu pristupanja EU, Crna Gora kao ekološka država i zemlja koja je u vrhu po šumovitosti u Evropi je neophodno da uvaži značajne društvene i političke promjene tokom prethodnih dvadeset godina koje su uslovile nov način na koji evropsko društvo gleda na šume i šumarstvo. Cjelokupna situacija se ogleda u većoj potražnja za šumama i narastajućim prijetnjama po šumske ekosisteme.

1.2. Pristup u izradi revizije Strategije

U formulisanju revizije ovog dokumenta obuhvaćene su sve prioritetne oblasti koje su bitne za održivo gazdovanje crnogorskim šumama. Uviđajući nedostatke prvobitnog teksta dokumenta, (preopširnost, nedovoljni tehnički, kadrovski i finansijski kapaciteti državnih šumarskih institucija), ali i nove izazove sa kojima se šumarstvo i drvna industrija suočavaju u periodu od donošenja Strategije do danas (reorganizacije koncesionog sistema korišćenja šuma, regionalne i evropske inicijative i prakse u održivom gazdovanju šumama²) Radna grupa je celokupni tekst Strategije koji je bila predmet revizije (sa fokusom na mjere i aktivnosti), kao i predložene, nove mjere i aktivnosti posmatrala na osnovu tzv. „Quality assessment postupka“, tj analizirani se na osnovu 4 kriterijuma:

1. Relevantnost - imajući u vidu Nacionalnu šumarsku politiku, Zakon o šumama, potrebe ciljnih grupa, sadržaje koje su donatori sposobni finansirati:
 - U odnosu na strateške dokumente:
 - Da li određena mjera/aktivnost podupire postizanje ciljeva reforme šumarskog sektora?
 - Da li ta mjera/aktivnost podstiče postizanje ciljeva na regionalnom i lokalnom nivou?
 - Ciljne grupe:
 - Ima li određena mjera/aktivnost definisane ciljne grupe?
 - Da su ciljnoj grupi potrebni rezultati te mjere/aktivnosti?
 - Jesu li ciljne grupe sposobne upotrebiti rezultate ove mjere/aktivnosti?
 - Poziciju države/regiona:
 - Hoće li sprovođenje određene mjere/aktivnosti uticati na životnu sredinu i privredni ambijent, ili mandate institucija iz oblasti životne sredine i privrede?
 - Hoće li sprovođenje određene mjere/aktivnosti zahtjevati strukturne promjene u sektoru šumarstva?
2. Izvodljivost - ljudski resursi i finansijska sredstva za sprovođenje određene mjere/aktivnosti:
 - a. Partneri:
 - i. Imaju li partneri (Ministarstva i druge zainteresovane strane) želju za saradnju na sprovođenju predmetne mjere/aktivnosti?
 - ii. Da li je moguće brzo prikupljanje i efikasno praćenje indikatora i da li je zahtjevan proces njihove verifikacije?

² Rezolucija Evropskog parlamenta od 28. aprila 2015. o „Novoj strategiji EU-a za šume i sektor koji se temelji na šumama“ (2014/2223(INI))

- iii. Imaju li partneri fondove za saradnju?
 - iv. Imaju li partneri ljude i znanje za saradnju?
 - b. Realnost rezultata:
 - i. Da li sredstva uložena u implementaciju mjere/aktivnosti, odgovaraju aktivnostima i važnosti koji ona ima?
 - ii. Da li je utvrđeno da ima opasnosti za sprovođenje te aktivnosti i kako ih izbjeći?
- 3. Održivost - sposobnost da je sprovođenje pojedine mjere/aktivnosti samoodrživo:
 - a. Sposobnost implementacije i upravljanja
 - i. Imaju li kapacitate institucije koja će implementirati i voditi mjeru/aktivnost?
 - ii. Imaju li ove institucije mogućnosti za obrazovanje i dalji razvoj?
 - b. Mogućnosti za dalji razvoj :
 - i. Ima li mogućnosti za dalji razvoj/proširivanje ove mjere/aktivnosti, ukoliko to bude potrebno u budućnosti?
 - ii. Postoje li vizije i ideje za dalji razvoj mjere/aktivnosti?
 - c. Tehnološke ideje:
 - i. Ima li mjera/aktivnost mogućnosti nadgradnje i razvoja u smislu praćenja razvoja u svijetu?
- 4. Finansijski okvir – koliko košta sprovođenje mjere/aktivnosti.

Na osnovu gore pomenute analize, zaključeno je da se redukuje broj mjera i aktivnosti u Strategiji uz definisanje nekoliko novih mjera i aktivnosti koje se tiču uspostavljanja efikasnije institucionalnog okvira, novih mehanizama prodaje drveta i završetka rada na operativnom informacionom sistemu u šumarstvu. Na taj način, utvrđene su prioritetne mjere i aktivnosti koje će logistički, kadrovski i finansijski moći da se u potpunosti sprovedu i periodu do 2023. godine.

U daljem radu na implementaciji ovog dokumenta, ukoliko se preduzmu aktivnosti na definisanju novog modela organizovanosti državnih institucija (dio Strategije koji se odnosi na uspostavljanje efikasnog sistema za održivo gazdovanje šumama) stvoriće se preduslovi da se unaprijedi stanje šuma Crne Gore koje bi one svojim kvalitetom, funkcijama i proizvodima predstavljale prepoznatljiv simbol ekološke države.

Strategija takođe prepoznaje važnost valorizacije ekosistemskih usluga i promoviše radnje na razvoju drvne industrije koje se tiču postizanja visokog stepena finalizacije drvnih proizvoda preko razvoja i povezivanja preduzeća u lancu dodatne vrijednosti.

Na taj način, preko implementacije zakonodavstva, poboljšanja poslovnih procesa i jačanja kadrovske strukture državnih šumarskih institucija, šumarstvo i drvna industrija će biti uvažavani od javnosti i imaće jasnu političku podršku u svom razvoju.

1.3. Šumarstvo u Crnoj Gori

Iako su u proteklih deset godina (pored izrade Nacionalne šumarske strategije) urađeni značajni pomaci u reformi sektora šumarstva:

- usvojena je Nacionalna šumarska politika 2008.godine koja definiše ciljeve Crne Gore u pravcu razvoja šumarskog sektora, pri čemu jasno ukazuje na aktivnosti koje će se sprovesti za ostvarivanje tih ciljeva;
- usvojen je Nacionalni akcioni plan (NAP) za borbu protiv bespravnih aktivnosti u šumarstvu 2009 godine. Ovaj dokument predstavlja odgovor nadležnih državnih institucija, civilnog društva i drugih zainteresovanih strana da se kroz širok spektar aktivnosti i uz učešće društva u cjelini zaustave ili minimizuju negativne pojave u šumarstvu. Postignut je zadovoljavajući napredak, posebno kada je u pitanju prekogranična saradnja i saradnja između institucija koja je rezultirala smanjenjem bespravnih sječa. Međutim, potrebno je uraditi novi NAP za naredni period;
- zaokružen je zakonodavni okvir donošenjem Zakona o šumama, Zakon o reproduktivnom materijalu šumskog drveća i Zakonom o divljači i lovstvu. U skladu sa modelom buduće organizovanosti institucija u sektoru šumarstva i novih mehanizama prodaje drveta, biće potrebno dodatno, amandmansko usaglašavanje/izmjena Zakona o šumama;
- sprovedena je prva Nacionalna inventura šuma;
- izrađen je set dokumenata koji se odnosi na unaprijeđenje metodologije planiranja gazdovanja šumama što će stvoriti sve neophodne preduslove da ovim osjetljivim resursom upravljamo po najsavremenijim standardima;
- započeto je uspostavljanje šumarskog informacionog sistema koji će poboljšati planiranje i monitoring na nacionalnom i lokalnom nivou;
- sprovedene su obuke zaposlenih u sektoru šumarstvu uz pomoć međunarodnih projekata i institucija (FODEMO projekat, Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, SNV, Norveška šumarska grupe).

pred državnim institucijama je veliki i kompleksan rad kako bi se ostvarila vizija šumarstva u Crnoj Gori definisana Nacionalnom šumarskom politikom koja glasi: **Unaprijediti postojeće stanje svih šuma tako da zaštitne, ekološke, socijalne i ekonomske funkcije šuma budu izbalansirane, a održivost obezbijeđena.**

Programom gazdovanja šumama za 2017. godinu, ukupna raspoloživa drvena masa koja je bila predmet korišćenja šuma iznosila je 700.689 m³ bruto drvne mase. Po ovom osnovu ostvaren je prihod od 6.758.534,73 € što je nedovoljno za šumarski sektor³. Na osnovu relevantnih studija vidi se da je ta sječa veća ali se statistički ne evidentira⁴.

Za predstojeći kratkoročni period, uz održiv obim ostvarene sječe od 0,97 m³/ha godišnje, (što je manje nego što se sada realno siječe), kalkulativni bruto prihod od prodaje drvnih sortimenata može da iznosi oko 26,5 miliona € godišnje⁵, što je sada na nivou cjelokupnog izvoza postojećih drvoprerađivača.

³ Izvještaj o radu i stanju u Upravnim oblastima za 2017. Godinu..

⁴ Tipovi, karakteristike i potrošnja drvnih goriva u Crnoj Gori: MONSTAT, Podgorica 2013.godina.

⁵ Studija finansiranja šuma i šumarstva (str.8): Podgorica 2012.godine.

Međutim, da bi se ostvario projektovani cilj nužno je investirati u šume na godišnjem nivou oko 11.000.000€ i to :

- za biološke (uzgoj, pošumljavanje, zaštita...) i tehničke mjere (planska akta, izgradnja i održavanje šumskih puteva i vlaka) iznos od 3,93 miliona €;
- za aktivnosti državne šumarske uprave odnosno službe iznos od 6,58 miliona € godišnje;
- za posticajne mjere za razvoj djelatnosti privatnih vlasnika šuma i preduzetnika (podrška investicijama u savremenu opremu za korišćenja šuma i savjetodavne usluge) oko 490.000 € godišnje, kako bi se sistemski kontrolisala ova oblast.

Pored toga, posebnu pažnju treba posvetiti razvoju sektora otkupa i prerade šumskog voća, gljiva, ljekobilja i etarskog ulja. Prema procjenama, godišnje se iz Crne Gore se izveze 5 miliona € ove sirovine⁶. Uz veoma skromna ulaganja (do 100.000 €) pomenuti proizvodi se mogu prodavati na kućnom pragu⁷, tako da bi se prihodi po procjenama mogli uvećati preko 5 puta. Imajući u vidu i druge pokazatelje Analiza podsektora nedrvenih šumskih proizvoda, procjenjuje se da je u ove aktivnosti uključeno oko 30.000 osoba što je itekako značajno kao dopunski prihod domaćinstava u ruralnim područjima.

2. VIZIJA ŠUMARSTVA U CRNOJ GORI

Unaprijediti postojeće stanje svih šuma tako da zaštitne, ekološke, socijalne i ekonomske funkcije šuma budu izbalansirane, a održivost obezbijeđena. Vodeći se ovom vizijom, u Reviziji Strategije smo definisali dva ključna strateška cilja, i to:

2.1. Strateški ciljevi

Strateški cilj 1 - Ravnomjerna i održiva valorizacija postojećih šumskih resursa uz povećanje drvne zalihe.

Strateški cilj 2 - Doprinos rastu investicija u šumarstvu i drvopreradi, povećanju konkurentnosti i zaposlenosti, posebno na sjeveru države, uz porast korišćenja proizvodnih kapaciteta.

Strateški cilj 1 - Ravnomjerna i održiva valorizacija postojećih šumskih resursa uz povećanje drvne zalihe, podrazumijeva ostvarivanje sljedećih operativnih ciljeva:

Na osnovu sprovedene analize stanja, definisali smo sljedeće operativne ciljeve za sprovođenje ovog strateškog cilja:

⁶ Analiza podsektora „nedrvenih šumskih proizvoda“, Crna Gora; Holandska razvojna organizacija (SNV):

⁷ Nacionalni parkovi, crnogorsko primorje, punktovi duž saobraćajnica, ugostiteljski objekti.

Operativni cilj 1: Uspostavljanje efikasnog sistema za održivo gazdovanje šumama i to kroz:

- obezbjeđivanje optimalnog i dugoročan model funkcionisanja šumarskih institucija;
- jačanje interesovanje mladih za sektor šumarstva i svijesti o zajedničkoj odgovornosti za očuvanje šuma u Crnoj Gori

Operativni cilj 1 će se postići sljedećim ključnim aktivnostima:

1.1. Uspostavljanje nove organizovanosti šumarstva u Crnoj Gori

Na temeljima brojnih studija koje su urađene u prethodnom periodu: Funkcionalna analiza državnih institucija u sektoru šumarstva; Analiza poslovnih procesa; „Studija reforme organizacije i koncepta gazdovanja šumama u Crnoj Gori, koju je uradio F. Ferlin (2017); Odluke Vlade Crne Gore o reorganizaciji koncepta koncesionog korišćenja šuma; Izveštaja Državne revizijske institucije Crne Gore od februara 2018. godine o efikasnosti obračuna i naplate prihoda od korišćenja šuma i rezultata upitnika kojeg su u junu 2018. godine ispunili vođe poslovnih jedinica Uprave za šume, može se zaključiti da je reforma postojećeg upravljanja šumama neophodna. Razlog nije samo u nužnom poboljšanju korišćenja državnih šuma nego i s njime povezanim manjkom sredstava za zaštitu, obnovu i njegu šuma i sredstava za izgradnju i održavanje šumske infrastrukture, kao i nedostatkom kapaciteta za obavljanje stručnih poslova.

Glavni elementi koji se traže u odluci Vlade o reorganizaciji šumarstva su naročito: osnivanje državnog preduzeća koji će gazdovati šumama na efikasniji način u poređenju sa postojećom organizacijom Upravom za šume, potom napuštanje modela koncesija za korišćenje državnih šuma uz poštovanje stečenih prava, kao i prodaja drvnih sortimenata na šumskim stovarištima umjesto prodaje drveta na panju.

S tim u vezi, nedavno urađen dokument pod nazivom „Preporuke za reorganizaciju šumarstva u Crnoj Gori“ koji je urađen u okviru MIDAS projekta „Definisanje novog koncepta upravljanja šumama zajedno sa osnivanjem javne kompanije za gazdovanje šumama“ pruža najnoviji predlog uspostavljanja modernog koncepta organizovanosti efikasne šumarske službe.

Prema mišljenju velike većine (87%) vođa poslovnih jedinica Uprave za šume, podjela upravnih i stručnih poslova između Uprave za šume kao organa u sklopu nadležnog ministarstva i društva s ograničenom odgovornošću (DOO) u vlasništvu države bi trebala biti sljedeća:

1. Ministarstvo, odnosno Uprava za šume u njegovom okviru brine se o:
 - a. propisima, nacionalnim šumskim programom i strategijom
 - b. nacionalnoj inventuri šuma i planovima razvoja šuma
 - c. izradi programa gazdovanja šumama
 - d. nadzor (šumska inspekcija) i čuvanje šuma u skladu sa članom 34 i 35 Zakona o šumama
 - e. ostalim nadležnostima prema zakonu
2. Društvo s ograničenom odgovornošću (DOO) u vlasništvu države:

- a. DOO gazduje državnim šumama, uključujući:
 - i. izradu izvođačkih projekata
 - ii. doznaku
 - iii. izvođenje šumskih radova u određenom obimu i davanje radova na izvođenje
 - iv. prodaju drveta iz šuma u državnoj svojini
 - v. čuvanje državnih šuma u smislu vlasnika šuma
 - vi. gradnju i održavanje šumskih puteva
 - vii. ostale poslove prema zakonu
- b. u privatnim šumama obavlja stručne šumarske poslove (doznaka, prijem), organizuje čuvanje privatnih šuma od požara i ostalih zabranjenih radnji i izdaje uvjerenja o porijeklu šumskih drvnih proizvoda

Na osnovu dosadašnjeg iskustva sa međunarodnim projektima i evropskim i svjetskim inicijativama vezanim za šumarstvo, i preporuke dokumenta Funkcionalna analiza državnih institucija u sektoru šumarstva i Analize poslovnih procesa, u budućoj državnoj šumarskoj službi, potrebno je posvetiti pažnju u uspostavljanju jedinice, odnosno kadrova koji će se baviti razvojem i implementacijom projekata i međunarodnim izvještavanjem i poslovima vezanim za ispunjavanjem međunarodnih obaveza: FLEGT proces, FOREST EUROPE, Uredba EU 995/2010 koja se tiče zaštite šuma od bespravne sječe i povezane trgovine (promovisanje sistema dužne predostrožnosti - *due diligence*).

1.2. Obezbjedjivanje adekvantnih finansijskih sredstava za državne šumarske institucije i poboljšanje motivacije kadrova u šumarstvu

Proces izrade budžeta treba da je čvrsto zasnovan na potrebama koje su vezane za održivo gazdovanje šumama. Pored toga, budžet mora biti i detaljan jer je to preduslov za obezbjeđivanje sprovođenja svih aktivnosti u gazdovanju šumama. Ovo je naročito bitno ako se ostvarivanje budžeta koristi kao mjera učinka i ako je povezan sa sistemom plata/nagrada. Iako državne šumarske institucije budžet prave na tradicionalan način, cjelokupan proces izrade budžeta može se značajno poboljšati.

Postoji jedan suštinski element na koji se treba više fokusirati, a to je elemenat analize budžeta. On bi obuhvatao Komisiju za ocjenu budžeta koji bi činilo više rukovodstvo i jedna do dvije osobe iz organizacije koje imaju vještine analize troškova. Od najveće važnosti je da Komisija za ocjenu budžeta treba da bude izuzetno stroga u preispitivanju ne samo obima troškova, već i potrebe nastajanja svih troškova. Ukratko, samo finansijsko planiranje – budžetiranje i kontrola bi započelo jasnom finansijskom strategijom koja bi se reflektovala dobro definisanim procesom budžetiranja/planiranja. To bi se pratilo preko integrisanog sistema izvještavanja i jake interne kontrole. Kao rezultat ovih aktivnosti dobila bi se optimizacija raspoloživih finansijskih resursa.

Kako bi se poboljšalo motivacije kadrova u šumarstvu koja nije na visokom nivou, predlaže se da se kao prvi korak sprovede sistem ciljne samoocjene službenika (*objective based performance assessment*). To je metod planiranja i evaluacije rada službenika koja se temelji na vlastitom definisanju jasnih ciljeva i zadataka za budući period u saglasnosti sa pretpostavljenim i objektivnoj evaluaciji postignutog na kraju perioda. Taj sistem omogućava transparentno planiranje rada pojedinca i jedinica organizacije i objektivno rješavanje konflikta na radnom mjestu. Za primjenu sistema, trebalo bi pripremiti priručnik sa obrascima i izvršiti obuka za rukovodioce.

Sistem unaprijed određenih ciljeva i samoocjene službenika namjenjen je poboljšanju komunikacije između rukovodioca i službenika u procesu planiranja, praćenja i ocjenjivanja rada. U tom okviru ciljevi sistema su:

- Olakšavanje i objektivizacija procesa ocjenjivanja državnih službenika
- Bolje planiranje ljudskih i finansijskih resursa unutar organizacionih jedinica
- Motivacija službenika
- Olakšanje rukovođenja ljudima i organizacionim jedinicama
- Dokumentacija i transparentnost odlučivanja o radu službenika i rezultata rada
- Olakšavanje planiranja rada i ljudskih resursa na višim nivoima organizacije
- Olakšavanje i veća transparentnost disciplinskih postupaka

Da bi postigao svoje ciljeve, sistem temelji na:

- vlastitoj inicijativi službenika,
- dogovoru o ciljevima i očekivanim rezultatima između pretpostavljenog i službenika i
- na kvantifikovanim pokazateljima uspješnosti.

Na taj način, između ostalog, osigurava se objektivnost procesa ocjenjivanja jer se kriterijumi uspješnosti određuju unaprijed, a informaciju o ispunjavanju kriterijuma podnosi sam službenik. Prenosjenjem inicijative na službenika otklanja i usko grlo u samom sprovođenju ocjenjivanja, koje se može pojaviti kod rukovodioca, koji bi, uz ostale obaveze, u kratkom vremenu morao prikupiti relevantne informacije i podnijeti utemeljen prijedlog ocjena za veći broj svojih službenika.

1.3. Operativan šumarsko informacioni sistem

Uprava za šume i Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja još nemaju funkcionalan informacioni sistem, pomoću kojeg bi se razmjenjivale informacije, iako je sa njegovim uspostavljenjem započeto prije nekoliko godina. Za efikasan rad državne uprave u sektoru šumarstva treba uspostaviti informacioni sistem u skladu s prijedlogom za uspostavljanje ovog sistema (detaljno razrađeno u dokumentima urađenim u okviru donatorske podrške šumarstvu kroz FODEMO projekat) i povezati Upravu za šume (centralnu i područne jedinice), te Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja u centralni informacioni sistem.

U svijetlu novih inicijativa, posebno će važno nadograditi šumarsko informacioni sistem sa **Centralnim elektronskim licitacionim sistemom** koji je neophodan za uspostavljanje berze drveta, kao i aplikacijama koje se odnose na kontrolu prometa drvnih sortimenata.

1.4. Definisanje modela obrazovanja i edukacije u sektoru šumarstva

Šumarski sektor ima veliki nedostatak formalno edukovanih kadrova. To se odnosi i na Upravu za šume, kao i na vlasnike šuma i izvođače usluga i radova. Stanje kadrova u Upravi za šume je kritično. Prosječna starost zaposlenih unutar Uprave za šume je preko 50 godina, a sa druge strane ima veoma malo interesovanje za školovanje iz oblasti šumarstva. U narednom periodu će zbog manjka šumarskih inženjera Uprava za šume imati velikih problema sa popunjavanjem radnih mjesta. Sa aspekta funkcionalnog znanja u svim institucijama najviše nedostaje znanje sa područja informatike i komuniciranja sa javnošću.

Pošto Crna Gora nema šumarski fakultet, za kadrove visoke stručne spreme postoje dvije mogućnosti: Stipendiranje dovoljnog broja studenata za šumarske studije u regionu; uvođenje šumarskog sadržaja u programe studija u Crnoj Gori koji se odnose na upravljanje prirodnim resursima, biologijom i zaštitom prirode.

Na kratki rok, nužno je osigurati barem 5 studenata šumarstva svake godine, a na duži rok bitan je i razvoj šumarske struke u naučnim i obrazovnim institucijama u zemlji. U prelaznom razdoblju, trebalo bi i razmisliti o načinu angažmana šumarskih inženjera iz regiona. Ovo za sada nije moguće zbog ograničavanja zapošljavanja stranih lica u državnoj upravi.

Srednja stručna škola u Beranama nema dovoljno učenika, a studije šumarstva se izvode u inostranstvu, pa je to povezano sa dodatnim troškovima. Za postojeći kadar treba osigurati formalnu i neformalnu edukaciju da bi mogao obavljati zadatke koji su predviđeni za njihova radna mjesta. Edukaciju treba planirati dugoročno, na osnovu Programa kojeg priprema Uprava za šume, zajedno s Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja i Upravom za kadrove. U ovaj proces treba uključiti i Centar za stručno obrazovanje i srednješkolski centar u Beranama, koji na osnovu programa priprema edukacionu šemu za formalno i neformalno školovanje u šumarstvu. Na toj osnovi, unutar kabineta direktora Uprave za šume u saradnji sa Upravom za kadrove pripremali bi se godišnji programi obrazovanja.

Iako u Crnoj Gori ima takvih kadrova, u drvnoj industriji nedostaje kvalifikovanih stručnjaka i radnika iz područja drvoprerađivačke, finalizacije proizvoda i dizajna, kao i prodaje. U ovom trenutku u preduzećima drvne industrije u Crnoj Gori radi mali broj inženjera, dok je najveći broj vlasnika postojećih privatnih preduzeća je bez ikakvog stručnog obrazovanja i kao takvi, nijesu u stanju da prepoznaju stvarne probleme zaostajanja razvoja svojih preduzeća. Sa ovakvim postojećim stanjem u sferi kadrova nije moguć adekvatan napredak drvne industrije u Crnoj Gori.

Zbog gore navedenog, dugoročno je potrebno pripremiti program stručnog obrazovanja i razvoja kadrova u šumarstvu i drvnoj industriji.

Savjetodavna služba u Upravi za šume je neformalno već uspostavljena, treneri savjetodavne službe su pohađali kurseve, ali je potrebno raditi na razvoju savjetodavnih aktivnosti na terenu. Da bi se to postiglo, neophodna je efikasna koordinacija i određena finansijska sredstva. Što prije treba imenovati koordinatora

savjetodavne službe u Upravi za šume i početi sa pripremom programa savjetodavnih aktivnosti i razvojem novih savjetodavnih modula.

Operativni cilj 2- Unaprijeđenje šuma kroz održivo gazdovanje, i to:

- u smislu proizvodnje drvne mase i nedrvnih proizvoda, ispunjavanja funkcija i ekosistemskih usluga
- kroz povećanje drvne zalihe u šumama

Operativni cilj 2 će se postići sljedećim ključnim aktivnostima:

2.1 Razvoj nove generacije planova u šumarstvu uz integraciju zahtjeva Natura 2000 i uvođenje ekosistemskog pristupa u gazdovanju šumama i zaštiti prirode

Prema zakonu predviđena je izrada planova razvoja šuma i programa gazdovanja šumama. Trenutno, za veliki dio šuma u Crnoj Gori nema važećih programa gazdovanja šumama, a i nema tradicije planiranog gazdovanja u privatnim šumama. U procesu planiranja, Uprava za šume mora biti aktivnija u procesu pripreme programa gazdovanja šumama, pogotovo u definisanju ciljeva, mjera i aktivnosti. Strateške dijelove programa gazdovanja šumama treba pripremati Uprava za šume, dok se tehnički dio (inventura) još uvijek može davati na tendere. Zbog ograničenja ljudskih resursa u planiranju, predlažemo da Uprava za šume postepeno preuzima strateške dijelove programa gazdovanja šumama. Što se tiče planove razvoja šuma, Uprava za šume bi ih trebala sama pripremati.

Posebno je važno što su urađene smjernice za uključivanje zahtjeva Nature 2000 u planiranje u šumarstvu. U narednom periodu, potrebno je ove aktivnosti sprovesti i na terenu u saradnji sa Agencijom za zaštitu životne sredine. Dugoročno, Uprava za šume treba uključiti mjere za gazdovanje šumama u programe gazdovanja šumama i preuzeti upravljanje područjima buduće Nature 2000 u šumama. Preko upravljanja šuma i uzgojnih lovišta, Uprava za šume treba aktivno da se uključi i u upravljanje planiranih regionalnih parkova kao što su Komovi, Piva i Ljubišnje.

2.2 Jačanje produktivnosti, stabilnosti i otpornosti šuma i predjela

Kvalitet i drvna zaliha crnogorskih šuma još nijesu na prihvatljivom nivou sa gledišta produktivnosti, stabilnosti i otpornosti. Pozitivan uticaj na stabilnost i otpornost crnogorskih šuma na požare i druga ugrožavanju predstavlja prirodni sastav šumskih sastojina, a negativan uticaj ima činjenica da je 47% površine pokriveno mladim, izdanačkim šumama koje su zbog niske pokrivenosti, povezane vertikalne strukture i velikih količina suve biljne i drvne biomase na tlu, vrlo podložne vatri. Istovremeno, ove šume su i nisko produktivne u smislu proizvodnje drvne mase.

Zbog toga se predviđa akumulacija prirasta u visini od 30% prirasta u državnim šumama i 50% u privatnim šumama. Uz akumulaciju zalihe, potrebne su investicije u popunjavanje i uzgoj nisko kvalitetnih šuma i investicije u šumske saobraćajnice, što će omogućiti postepeno povećavanje korišćenja drvne mase na osnovu programa gazdovanja šumama.

Glavno ugrožavanje šuma u Crnoj Gori predstavljaju šumski požari koji se pojavljaju u sušnim ljetima na cijeloj teritoriji zemlje. Zbog predviđenih uticaja klimatskih promjena na još veće suše, to ugrožavanje će se u budućnosti još povećavati. U visokim šumama prioritet treba dati uzgoju mješovitih i kvalitetnih lišćarski sastojina autohtonih vrsta (bukva, jela, smrča, plemeniti lišćari).

U niskim (izdanačkim) šumama, mjerama uzgoja i njege treba da se teži ka zatvaranju sklopa sastojine i razdvajanju vertikalne strukture, odnosno prevođenju izdanačke šume u visoku šumu. Na duži rok, praćenjem ponašanja pojedinih vrsta drveća u promjenjenoj klimi, treba osigurati da se i struktura sastojina prilagođava klimatskim promjenama. Pri tome treba izbjegavati egzotične/alohtone vrste, a pogotovo vrste koje su podložne vatri.

Zbog ograničavanja štete od potencijalnih šumskih požara, cjelokupni predjeo treba da se formira u vidu mozaika šumskih i nešumskih zemljišta, uključujući otvorene površine oko naselja i važne infrastrukture. Time se istovremeno podržava i poljoprivreda i održava biodiverzitet područja.

2.3. Podsticanje pošumljavanja, popunjavanja i njege izdanačkih šuma

Ukupna površina izdanačkih šuma na teritoriji Crne Gore iznosi 360.000 ha odnosno 49% ukupne površine šuma. U privatnim šumama najveći dio šuma je izdanačkog porijekla. Veliki dio tih šuma nastao je zaraštanjem poljoprivrednih površina, a udio kvalitetnih stabala nije veliki. Zbog toga izdanačke šume ne koriste proizvodne potencijale staništa na adekvatan način i prevođenjem ovih kategorija šuma u visoki uzgojni oblik, gdje je to moguće, povećala bi se ukupna zapremina i kvalitet šuma na području Crne Gore.

To se može postići popunjavanjem šuma kvalitetnim sadnicama autohtonih vrsta visoke vrijednosti (plemeniti lišćari i voćkarice) i vrsta otpornih na požare, i njegom sastojina koje uključuje čišćenje nepoželjnih vrsta, selektivnu prorjedu i uspostavljanje strukture visoke šume, koja je otpornija na šumske požare.

2.4 Uređivanje i uzgoj privatnih šuma

Do sada se za privatne šume nijesu radili programi gazdovanja u skladu sa Zakonom o šumama. Razlog za to je, da su te šume niskog kvaliteta, da su moguće sječe u njima relativno male i da je zbog toga teško opravdati trošak izrade planskih dokumenata. Činjenica da integralni programi gazdovanja nijesu urađeni ima za posljedicu niz poteškoća kod određivanja sječivog etata u privatnim šumama i doznake. Nepostojanje planskih dokumenata je i jedan od razloga za neevidentirane sječe u privatnim šumama. Pored odsutnosti planskih dokumenata, procedure rješenja za sječu i kasnije prijema i uvjerenja o porijeklu su veoma komplikovane i traže dosta finansijskih izvora od strane vlasnika šume i opterećuju zaposlene u Upravi za šume.

U narednom periodu, odsustvo planskih dokumenata zajedno može i da spriječi vlasnike šume kod dobijanja subvencija za ruralni razvoj iz sredstava EU (*IPARD instrument*). Kako u kratko vrijeme nije moguće da se kvalitetno izrade programi gazdovanja za privatne šume, u periodu do 2023. godine prioritetno će se pripremiti i

donijeti planovi razvoja šuma u kojima se na nivou opštine/više opština određuju prostorni raspored i funkcije svih šuma, kao i smjernice njihovog upravljanja i gazdovanja.

Istovremeno, na nivou privatnog posjeda ili parcele područne jedinice UŠ će na zahtjev i u saradnji sa vlasnikom izraditi plan uzgoja šuma, kojim će se na osnovu potreba njege i uzgoja pojedine sastojine odrediti i sječivi etat kao osnova za doznaku drveta. Izrada uzgojnih planova biće koordinisana i sa razvojem baze stvarnog korišćenja zemljišta prema vlasništvu u GIS-u. To će vlasnicima šuma smanjiti troškove gazdovanja šumama, a Upravi za šume i inspekciji omogućiti bolju kontrolu nad gazdovanjem u privatnim šumama.

2.5 Obezbjedjivanje kvalitetnog autohtonog sjemena i sadnica šumskog drveća

Kako se većina šuma u Crnoj Gori obnavlja prirodno, u budućnosti prioritet je osigurati kvalitetan sjemenski materijal i sadnice visokovrijednih autohtonih vrsta za potrebe popunjavanje mladih i degradiranih šuma (bukva, plemeniti lišćari, orah, trešnja...). Drugi prioritet je osigurati sjeme endemitskih šumskih vrsta, kao što su munika i molika. Kad je sadnja potrebna u ostalim šumama zbog prilagođavanja na klimatske promjene i povećavanja otpornosti šuma, lišćari će imati prednost nad četinarima.

Uprava za šume će i dalje upravljati sjemenskim sastojinama i podizati sjemenske plantaže, dok će se rasadnička proizvodnja prepustiti komercijalnim ponuđačima preko otkupa sadnica za potrebe pošumljavanja i davanja državnih rasadnika u zakup.

2.6 Izgradnja šumskih saobraćajnica

Zbog zahtjevnog terena (planine, krš) efektivno gazdovanje šumama u Crnoj Gori moguće je samo uz kvalitetnu otvorenost šuma šumskim putevima i vlakama. Oni pored efikasnog korišćenja omogućavaju uzgoj i njegu šuma, te efikasniju borbu protiv šumskih požara. Pored toga, šumski putevi imaju značajnu ulogu za ruralni razvoj, turizam i rekreaciju u šumskim područjima.

Otvorenost šuma u Crnoj Gori je preniska za punu realizaciju svih potrebnih radova u šumama, uključujući iskorišćavanje drvne mase. Nacionalna inventura šuma pokazala je povećanu koncentraciju sječa u blizini saobraćajnica, što znači da, ako se ne izgrade putevi i ne „otvore“ sve privredne šume, održivost gazdovanja i prinosa može da bude ugrožena u narednom periodu. Kako bi osigurali održivost gazdovanja šumama i njihovu zaštitu od požara, treba sistematski da se izgrađuje mreža šumskih puteva i vlaka povezanih sa seoskim i drugim putevima. Uprava za šume će formirati ekipu za projektovanje, izgradnju i nadzor šumskih saobraćajnica koja će da izradi Program izgradnje mreže šumskih saobraćajnica u zemlji. Na osnovu tog programa, pristupiće se projektovanju, ugovaranju izgradnje, kontroli izgradnje i nadzoru nad održavanjem šumskih saobraćajnica.

2.7 Uspostavljanje sertifikacije šuma

S obzirom da se najveće količine drveta i proizvoda od drveta izvoze u region, za sada, ne postoje zahtjevi prema tim proizvodima u pogledu sertifikovanog drveta, a i

standardi i kriterijumi kvaliteta su prihvatljivi i mogu se ispuniti od strane najvećeg broja preduzeća koja se bave izvozom.

Kada je u pitanju Italija i druge zemlje Evropske unije situacija je drugačija. Iako u pojedinim distributivnim kanalima, za sada, ne postavljaju zahtjeve da proizvodi od drveta koji se uvoze posjeduju sertifikate o održivom gazdovanju (FSC, PEFC i drugi) u bliskoj budućnosti će to biti jedan od opštih uslova, a time i ograničenja za plasman proizvoda od drveta koji ne budu posedovali takve sertifikate. Zbog toga je izrađen Akcioni plan sa potrebnim koracima koje treba preduzeti u pravcu daljeg razvoja procesa FSC sertifikacije šuma u Crnoj Gori.

Do 2023. godine, potrebno je nastaviti aktivnosti koje su započete u pogledu sertifikacije šuma i pored činjenice da se izvoze relativno male količine drveta iz Crne Gore na tržište EU. U suprotnom, preduzećima koja se bave izvozom proizvoda od drveta bio bi otežan izvoz do te mjere da bi on postao skoro nemoguć. Takođe, važan razlog za sprovođenje procesa sertifikacije šuma u Crnoj Gori jeste doprinos sertifikacije smanjenju nelegalne sječe i trgovine drvetom.

Sertifikacija šuma predstavlja polaznu osnovu za aktivnosti sertifikovanja proizvoda preduzeća za preradu drveta kroz sertifikate u okviru lanca nadzora (*chain of custody*). Imajući u vidu da je Savjet Evropske unije 21. januara 2010. godine donio propis kojim se regulišu obaveze distributera drveta i proizvoda od drveta u EU koji distribuiraju te proizvode na tržište (Direktiva br. 5571/10), posjedovanje ovakvih sertifikata postao je jedan od načina dokazivanja legalnog porekla drveta iz koga su izrađeni proizvodi koji se distribuiraju. Primjena ove Direktive započela je 1. marta 2013. godine.

Operativni cilj 3 - Zaštita od šumskih požara

Na području zaštite od požara i prilagođavanja na klimatske promjene cilj je

- Smanjenje opožarenih površina i uništene biomase za 50 % u odnosu na vrijednosti iz 2017. godine

Operativni cilj 3 će se postići sljedećim ključnim aktivnostima:

3.1. Održavanje otvorenih površina između šuma i podrška za kosidbu livada

Crna Gora ima udio šuma koji je na samom vrhu u Europi. Stoga dalje pošumljavanje poljoprivrednih površina nije poželjno iz više razloga: zbog očuvanja poljoprivredne proizvodnje, zbog očuvanja pejzaža i ruralnih područja, zbog očuvanja biodiverziteta koji je vezan na nešumske ekosisteme i zbog zaštite od požara. Ove površine treba očuvati i podsticati njihovo korišćenje.

3.2. Izrada i sprovođenje Plana za zaštitu od šumskih požara

Iskustvo iz prošlih godina pokazuje da treba poboljšati preventivu i borbu protiv šumskih požara. Odgovornost za preventivu od požara i borbu protiv njih podeljena je između vlasnika zemljišta, koncesionara u šumama, Uprave za šume, opštinskih službi za zaštitu i spašavanje i Sektora za vanredne situacije i civilnu bezbjednost koji se nalazi u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova.

Planiranje za borbu protiv požara je nadležnost opština, koje spremaju opštinske planove zaštite i spašavanja u kojima se prediviđa i uspostavljanje preduzetnih vatrogasnih jedinica u organizacijama koje su požarno ugrožene.

Međutim, kao potreba integralne zaštite prostora Crne Gore, predlog je da se izradi Plan za zaštitu od šumskih požara u Crnoj Gori. On će obuhvatiti: izradu modela unaprijeđenje organizovanosti institucija za borbu protiv šumskih požara: specifikaciju i finasijski predlog investicija u opremu i listu preventivnih mjere za borbu protiv požara; načine uključivanja stanovništva u preventivu i borbu protiv požara; načine testiranja metoda sanacije opožarenih površina.

3.3. Jačanje saradnje sa institucijama iz regiona

U Mediteranu i unutar EU postoji dobra saradnja među zemljama na području borbe protiv požara. Ta saradnja se vrši razmjenom informacija i iskustava i međusobnom podrškom u slučaju pojedinih većih požara. Crna Gora treba da uspostavi intenzivnu saradnju sa zemljama u regionu sa ciljem razvoja zajedničkih politika i strategija na području borbe protiv šumskih požara, promocija i implementacija informacionih i komunikacionih tehnologija u upravljanju požarnih rizika (video nadzor) i poboljšanja dostupnosti prostornih podataka povezanih sa borbom protiv požara.

Strateški cilj 2 – Doprinos rastu investicija u šumarstvu i drvoprerađi, povećanju konkurentnosti i zaposlenosti, posebno na sjeveru države, uz porast korišćenja proizvodnih kapaciteta.

Na osnovu sprovedene analize stanja, definisali smo sljedeće operativne ciljeve za sprovođenje ovog strateškog cilja:

Operativni cilj 1 - Razvoj drvne industrije i to kroz

- Povećanje učešća drvne industrije u BDP sa koliko na koliko
- Povećanje stepena finalizacije polazne sirovine;
- Smanjenje izvoza proizvoda od drveta niskog stepena finalizacije i njihove potrošnja u Crnoj Gori.

Operativni cilj 1 će se postići sljedećim ključnim aktivnostima:

1.1 Definisanje novog srednjoročnog razvojnog koncepta drvne industrije u Crnoj Gori

Pomenuti razvojni koncept treba da sadrži smjernice razvoja uz uvažavanje postojećeg stanja gdje treba imati u vidu sljedeće:

- ✓ Uvoz proizvoda drveta, hartije, štampe i namještaja u prošloj godini je iznosio 139,63 mil. €, što predstavlja 19,15% ukupnog uvoza. U ovim kategorijama najviše se uvozi namještaj u iznosu od 70,14 mil. €, i to ugradni namještaj, kreveti, stolovi, sobe, kancelarijski namještaj 31,54 mil.€, te funkcionalni i medicinski namještaj 17,04 mil. €.
- ✓ Drveta je ukupno izvezeno 30,78 mil. €, a uvezeno 29,44 mil. €. U strukturi izvoza najveći dio odnosi se na izvoz rezane građe u vrijednosti od 22,60 mil. € i peleta 4,95 mil. €.

- ✓ Na godišnjem nivou u zadnjih 5 godina u prosjeku uvozimo od 8-11,3 miliona € drvnih ploča od iverice, šperploče i sl. dok je izvoz tih proizvoda u 2017. godini iznosio svega 190 hiljada € .
- ✓ U 2015.godini iz Crne Gore je izvezeno 11 miliona € oblog drveta što je preko 200.000 m³.
- ✓ Još uvijek u Crnu Goru uvozimo drvenih okvira, sanduka, kaca, buradi, građevinske stolarije (vrata i prozori) u vrijednosti 10 miliona €. Za sve to imamo prerađivačke kapacitete ali su potrebna dodatna ulaganja (veoma skromne investicije od nekoliko desetina hiljada €) u opremu i kadrove.
- ✓ Uvozimo prosječno preko 2 miliona € drvenog posuđa što može proizvesti najjednostavnija zanatska radionica. Investicije u opremu se mjere oko 50 hiljada €.
- ✓ Još uvijek je prisutna nedovoljna iskorišćenost biomase i nije uspostavljen sistem snabdijevanja biomasom. Lož ulje koristi se u 102 školska objekta što je 84,17% ukupnih troškova grijanja što iznosi 3,5 miliona € na godišnjem nivou a u zdravstvenom sistemu CG godišnje se utroši 1,5 miliona € na nabavku lož ulja. Sve to se sada uvozi a može se supstituisati biomasom.

U okvir srednjoročnog razvojnog koncepta posebno treba razraditi sljedeće segmente: način povećanja potražnje za biomasom uvođenjem grijanja javnih zgrada sječkom i kogeneracijom; uključivanje drvnih proizvoda u „zelene javne nabavke“; uspostavljanje izvoznog klastera za finalne proizvode i investicije u drvnu industriju.

U drvnoj industriji Crne Gore trenutno najviše ima preduzeća ili preduzetnika koji se bave preradom drveta u pilanama. U strukturi preduzeća koja se bave preradom drveta, dominantna su mala preduzeća.

U skladu sa važećim programima gazdovanja šumama u 2018. godini planirano je da sječa iznosi 804.821 m³ bruto drvene mase (u državnim šumama 618.907 m³, a u privatnim šumama 185.914 m³). U prošloj godini ukupno je izvezeno 30,78 mil. € drveta (rezane građe u vrijednosti od 22,60 mil. €, peleta 4,95 mil. €). Kako je Crna Gora danas veliko gradilište (autoput, crnogorsko primorje, gradnja stanova...) i ozbiljno je počela da uvodi toplinsko grijanje na biomasu (domaća potrošnja), može se sa sigurnošću tvrditi da je ukupan prihod u 2017.godini u toj oblasti tri puta veći od vrijednosti izvoza. U 2018. godini po važećim planovima uvećan je obim sječa u odnosu na 2017.godinu za 104.132 m³, što stvara realne osnove za ozbiljan rast ukupnog prihoda u ovoj djelatnosti. Ako se tome doda aktuelna zabrana izvoza oble građe, postoje svi preduslovi za značajan rast prihoda i što veći finalizaciju proizvoda.

Međutim, sve to podrazumijeva i značajne investicije u ovaj sektor. U sektoru primarne prerade naši ključni prerađivači su postigli zadovoljavajuće standarde (posjeduju opremu i proizvodi se izrađuju kao i u svim razvijenim državama). Rezana i presovana bukova panel ploča može donijeti na evropskom tržištu cijenu veću od 1500 €/ m³, dok se kod nas bukova rezana građa prodaje od 130-150€ / m³.

Ako je Crna Gora ograničena na godišnju sječu od 800.000 m³ drvene mase (četinara i lišćara), onda se kao realan cilj nameće činjenica da bi drvna industrija lako mogla da

za 12 mjeseci dostigne uvećanje svojih proizvoda do 300 €/m³ što bi značilo povećanje prihoda ovom sektoru za 60 miliona €.

To podrazumijeva da rezanu građu treba finalizovati sušenjem, parenjem i doradom drvnih sortimenata u smislu izrade lameliranih elemenata za stolariju, uslojenih nosača i lijepljenih konstrukcija za građevinarstvo, zatim lameliranih ploča za namještaj i uređenje enterijera. To će pozitivno uticati na proizvođače namještaja i individualnih i javnih objekata od drveta što podrazumijeva prilagođavanje zakonske regulative kod obavezne upotrebe drveta u izgradnji objekata. Enterijer u svim javnim objektima je neophodno standardizovati i kategorisati po obliku, vrsti, dimenziji, sastavu elemenata i ujednačenosti kvaliteta namještaja, a u svrhu prilagođavanja postupaka javne nabavke sa asortimanom domaćih proizvođača.

Sledeća velika šansa za povećanje prihoda je potencijal biomase. U razvijenim zemljama energija na bazi drveta (uglavnom za grijanje i proizvodnju električne energije) počela je naglo da se koristi u poslednjoj deceniji kao ekološki prihvatljiv izvor energije. Sadašnji pristup je da, iz sektora šumarstva i drvoprerađivačke nema otpada, odnosno da se sva sirovina se pretvara u energiju. U narednom četvorogodišnjem periodu u ovom sektoru mogu se podići 4 pogona za proizvodnju peleta, što bi omogućilo manju zavisnost od uvoza i dodatni izvoz 100.000 tona peleta gdje bi povećali vrijednost izvoza za 20 miliona €⁸. Paralelno sa ovom aktivnošću dodatno treba podstaći aktivnosti Ministarstvo ekonomije kod davanja beskamatnih kredita za nabavu toplinskih sistema na biomasu.

Značajne potencijale za elektrane na biomasu imaju Pljevlja, Kolašin (urađeni idejni projekti), Plav i Berane, koje imaju neiskorišćene potencijale (povoljna sirovinaska osnova) i ti projekti bi se mogli realizovati u kratkom roku. Vrijednost investicija u ove opštine bi bila do 25 miliona €. Projekti se mogu realizovati na principu privatno-javnog partnerstva.

Od strane velikih investitora iz inostranstva postoje ozbiljne inicijative za velike bioelektrane koje bi proizvodile preko 100 megavata, gdje bi obim investicija u taj sektor bio preko 150 miliona €, ali bi to zahtijevalo dodatne i ozbiljne analize.

1.2 Razvoj fleksibilnijeg sistema prodaje drveta u Crnoj Gori sa uvođenjem lanca odgovornosti i kontrole prometa drvnih sortimenata

U narednom periodu potrebno je razviti mehanizme prodaje drveta zasnovane na tržišnim principima na način što će se uspostaviti **Berza drveta** koja će biti podržana od strane države sa snažnim regulatornim funkcijama koje će sprovoditi nadležni organ državne uprave. Takođe, svu drvenu građu odobrenu za sječu (izuzev za sopstvene potrebe privatnih vlasnika šuma i državne podrške za ruralni razvoj) u neprerađenom stanju treba realizovati preko Berze koja će elektronski biti uvezana sa Poreskom Upravom i Carinom;

⁸ lož ulje koristi se u 102 školska objekta što je 84,17% ukupnih troškova grijanja što iznosi 3,5 miliona € na godišnjem nivou a u zdravstvenom sistemu CG godišnje se utroši 1,5 miliona € na nabavku lož ulja. Sve to uvozi naša država.

Pored toga, neophodno je uspostaviti **Centralni elektronski licitacioni sistem** i kontrolu prometa drvnih sortimenata, gdje se će se prodaja drveta u dubjećem stanju ili posjećenih trupaca na stovarištima, preko formiranog privrednog subjekta vršiti transparentno, što će doprinijeti povećanoj konkurentnosti a za krajnji rezultat će imati značajno povećan prihod našoj ekonomiji.

Preduzeća koja se bave djelatnostima šumarstva i drvoprerade, treba da ispune standarde za izvođenje radova (materijalno tehnička sredstva, neophodna infrastruktura, uposljeni da imaju stručne kvalifikacije, licence i sl.) kao i da ispunjavaju propisane uslove odgovornog finansijskog i kancelarijskog poslovanja u skladu sa zakonom. Uz prethodno definisane uslove od strane države, samo takva preduzeća mogu učestvovati na javnim nadmetanjima. U tom slučaju, najviša ponuđena cijena (na osnovu modela koji je naveden) je jedini kriterijum za dobijanje drvne građe.

Drvenu masu ostalu od sječa i prerade drveta a koja se može koristiti za potrebe raznih Sistema za proizvodnju električne energije ili toplinskog grijanja treba takođe, uz usmjeravanje i podršku realizovati kroz berzansku trgovinu (dugoročni ugovori sa korisnicima). Ovom mjerom će se riješiti nagomilani ekološki i bezbjedonosni problemi (neuredna odlagališta, smanjenje opasnosti od požara i sl.) u blizini prerađivačkih kapaciteta. Ovim mjerama stvoriće se značajna dodata vrijednost šumskog resursa, riješiće se ekološki problemi i stvoriće se šansa za nova “zelena” radna mjesta.

Operativni cilj 2 - Snaženje uloge šumarstva u ruralnom razvoju i to kroz:

- Povećanje broja radnih mjesta u šumarstvu i drvnoj industriji
- Povećanje prihoda ruralnih domaćinstava

Operativni cilj 2 će se postići sljedećim ključnim aktivnostima:

2.1 Jačanje uloge i učešća lokalnog stanovništva u zajedničkim programima ruralnog razvoja

Lokalne akcione grupe (LAG) su multifunkcionalna udruženja formirana od strane lokalnog stanovništva. Cilj njihovog postojanja je organizovano jačanje uloge lokalnog stanovništva u ruralnom razvoju kroz:

- Informisanje lokalnog stanovništva o aktivnostima i mogućnostima za njihovo aktivno uključanje u izvođenje tih aktivnosti,
- Osposobljavanje lokalnog stanovništva za izvođenje aktivnosti, kreiranje novih razvojnih ideja i njihovo sprovođenje u praksu,
- Povezivanje na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i međunarodnom nivou,
- Podsticanje međunarodne saradnje.

Uspostavljanje takvih samo-formiranih i samo-organiziranih grupa je proces kojeg treba podsticati i nadzirati, kako bi se uspostavili principi njihovog funkcionisanja i upravljanja. Zbog toga je potrebno uključiti i adekvatno obučen kadar, a radi stalne prisutnosti na terenu, poznavanja lokalnih zajednica i lokalnih problema, Uprava za šume može da odigra ključnu ulogu u tom procesu.

2.2 Integracija mjera i ciljeva šumarstva u IPARD (pošumljavanje degradiranih šuma, ruralna infrastruktura, borba protiv šumskih požara, diversifikacija ruralne ekonomije zasnovane na šumskim resursima – mala i srednja preduzeća u šumarstvu i drvnoj industriji, turizam zasnovan na prirodni, nedrvni šumski proizvodi).

Uspostavljanjem partnerskog odnosa sa sektorom ruralnog razvoja u okviru MPRR, sektor šumarstva i drvoprerade bi inicirao uključivanje niza mjera koje su prepoznate kroz zakonodavni okvir i strateška dokumenta u IPARD program. To bi rezultiralo povećanim investicijama u infrastrukturu koja je povezana sa ruralnim razvojem, a ujedno služi i za potrebe šumarstva (lokalni putevi, vodosnabdijevanje, pogotovo zahvati vode, koji se mogu koristiti u slučaju požara). Takođe, domaćinstva i lokalna udruženja mogu diversifikovati svoje postojeće ekonomske aktivnosti, smanjiti finansijsku zavisnost od postojećih ekonomskih aktivnosti, poboljšati svoj ekonomski standard i na taj način aktivno participirati u razvoju ruralnih područja. Diversifikacija ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima koje se odnose na valorizaciju uloge šuma i šumarstva uključuje aktivnosti kao što su: Izvođenje šumskih radova; prerada drveta u drvne poluproizvode i finalne proizvode; skupljanje, prerada i prodaja nedrvnih šumskih proizvoda i ruralni turizam povezan sa šumskim prirodnim vrijednostima.

Ovdje se radi se o izvođenju takvih aktivnosti kao dopunskih aktivnosti pored nastavljanja bavljenja osnovnom djelatnošću (npr. poljoprivreda, stočarstvo...). Na takav način, lokalno stanovništvo smanjuje finansijsku zavisnost od postojećih ekonomskih aktivnosti, poboljšava svoj ekonomski standard i aktivno učestvuje u razvoju ruralnih područja. Uvođenje takvih dopunskih aktivnosti često vodi i u preuzimanju novog posla od strane mlade generacije, što znači smanjenje depopulacije ruralnih područja.

2.3 Održivo upravljanje i korišćenje nedrvnih šumskih proizvoda

Danas na području Crne Gore sistem upravljanja i korišćenja nedrvnih šumskih proizvoda ne osigurava ekološku i ekonomsku održivost njihove proizvodnje. Ova ekonomska djelatnost nije iskorišćena koliko bi mogla da bude, a sa druge strane nepravilno branje i sakupljanje donosi štetu i ugrožava održivost prinosa ovih šumskih proizvoda. Zato je neophodno formirati održiv sistem upravljanja i korišćenja nedrvnih šumskih proizvoda i u njega uključiti zainteresovano lokalno stanovništvo i preduzeća. Kod uspostavljanja sistema je potrebno obratiti pažnju na osiguranje cjelovitog lanca od berača preko otkuplivača/prerađivača do krajnjeg kupca. Neophodni dio sistema je uspostavljanje minimalnih standarda i operativnih postupaka.

Operativni cilj 3 - Zaštita biodiverziteta i druge ekosistemske usluge šuma i to obezbjeđivanjem:

- Dobrog stanja šumskih staništa i vrsta od evropske važnosti;
- Otpornosti šuma na uticaje klimatskih promjena i druga ugrožavanja;
- Valorizacije ekosistemskih usluga šuma.

Operativni cilj 3 će se postići sljedećim ključnim aktivnostima:

3.1 Promovisanje ekosistemskog pristupa u gazdovanju šumama i zaštiti prirode

U Crnoj Gori nadležnosti i odgovornost za gazdovanje i zaštitu šuma, prirode i prirodnih resursa su podjeljene između različitih državnih (MPRR, MORT, MUP) i lokalnih institucija (opštine), privatnih vlasnika i korisnika šuma i šumskih zemljišta, izvođača različitih radova i nevladinih organizacija kao što su lovačka i ribolovna društva, organizacije za zaštitu prirode, sportska društva itd.

Ekosistemski pristup gazdovanju šumama i zaštiti prirode podrazumijeva uključivanje svih relevantnih partnera u odlučivanje o šumama, participativno planiranje i saradnju kod izvođenja pojedinih aktivnosti u okviru relevantnih zakonskih odredbi. Zakon o šumama propisuje uključivanje zainteresovane javnosti u pripremu planova razvoja i programa gazdovanja, kao i formiranje Savjeta za šuma. Uprava za šume treba da se osposobi za uključivanje partnera u donošenje pojedinih planova, kao i za saradnju sa udruženjima vlasnika i drugim partnerima na terenu.

Poseban prioritet za saradnju predstavljaju budući regionalni parkovi, a oni uključuju i šume koje imaju ekonomsku vrijednost. U okviru planiranja i upravljanja tih parkova, Uprava za šume sa svojim znanjem, kadrovima i aktivnostim može da odigra značajnu pozitivnu ulogu u smislu postizanja ciljeva zaštite, razvoja i posjete tih područja. Većina planiranih regionalnih parkova poklapa se i sa lovištima posebne namjene, što daje dodatne mogućnosti za saradnju u okviru upravljanja parkova.

3.2 Razgraničenje pašnjaka i šuma, registracija i regulacija prava korišćenja

U Crnoj Gori postoji nekoliko problema sa upravljanjem zemljišta u državnoj svojini kao i razgraničenja između privatnog i državnog zemljišta: katastar je nepotpun i neažuran, pogotovo u šumskim i planinskim područjima; vlasništvo i prava korišćenja u mnogo slučajeva baziraju na starim tapijama i ugovorima koji nijesu zavedeni i ažurirani; Uprava za šume vodi pašnjake u državnom vlasništvu kao neobraslo šumsko zemljište, ali s njima ne upravlja aktivno,

Posljedica svega toga su skupe i komplikovane procedure utvrđivanja stanja kultura i vlasništva, što će stvarati prepreku za održivo gazdovanje šumama i drugim državnim zemljištima, kao i za korišćenje fondova IPARD. Zbog toga treba pripremiti bazu stvarnog korišćenja zemljišta po vlasništvu u GIS-u koja će omogućiti regulaciju prava korišćenja šuma, šumskog zemljišta i pašnjaka u državnoj svojini. Na osnovu toga, Uprava za šume treba da ustanovi i ugovorno reguliše postojeća prava korišćenja državnih zemljišta kao što je ispaša, korišćenje drveta za ogrijev i vlastite potrebe seoskih domaćinstava itd.

3.3 Unaprijeđenje upravljanja šumama u zaštićenim područjima

Šumama u nacionalnim parkovima se upravlja u skladu sa Zakonu o nacionalnim parkovima. Međutim, prostornim planovima i planovima upravljanja nacionalnih parkova dozvoljene su samo sanitarne sječe stabala. Zbog toga u se NP ne vrši planiranje u smislu održivosti šuma, njihovog uzgoja i korišćenja u smislu Zakona o šumama. Pošto termin „sanitarne sječe“ nije kvalifikovan, pod tom kategorijom pored sječa oboljelih stabala izvodi se i obezbjeđivanje lokalnog stanovništva drvetom i sječa u privatnim šumama.

U budućnosti, planovi upravljanja nacionalnih parkova treba da sadrže relevantne elemente programa gazdovanja šumama, uz dominantnu ulogu ciljeva zaštite za šume u drugoj i trećoj zoni zaštite. Time će se omogućiti plansko korišćenje privatnih i državnih šuma, gdje je to prihvatljivo sa gledišta zaštite prirode i prihod za vlasnike zemljišta i JP NP u slučaju da je zemljište u državnom vlasništvu. U strogo zaštićenim zonama ne dozvoljavaju se nikakve sječe, osim za potrebe istraživanja i infrastrukture parka.

Uvođenje tog pristupa treba da se izvrši u toku nove generacije planova upravljanja pojedinih NP.

3. MONITORING, EVALUACIJA I IZVJEŠTAVANJE

Monitoring sprovođenja ove Strategije će se redovno sprovoditi od strane Koordinacionog odbora za monitoring kojeg će imenovati MPRR, u čijem sastavu će biti predstavnici svih ključnih institucija i zainteresovanih organizacija (uključujući i organizacije civilnog društva). Pored pomenutog odbora, imenovaće se osoba iz MPRR (tehnički sekretar) čiji će zadatak biti prikupljanje, analiza i dostavljanje podataka o implementaciji aktivnosti iz Strategije i Akcionog plana za njeno sprovođenje.

Monitoring Strategije razvoja šuma će se uraditi u skladu sa indikatorima predstavljenim u Tabeli 1. Akcioni plan za sprovođenje Strategije sa planom razvoja šuma i šumarstva (Strategije razvoja šuma) za period 2019-2020. godine.

Izveštaji o monitoringu Strategije razvoja šuma za period 2019-2020. godina će se uraditi na kraju 2019. i 2020. godine, i to za sve aktivnosti koje su navedene u Tabeli 1. od strane Koordinacionog odbora za monitoring. Izveštaji o monitoringu na godišnjem nivou biće dostavljani Vladi Crne Gore na razmatranje i usvajanje u prvom kvartalu naredne godine.

Ostale aktivnosti koje se ne nalaze u pomenutoj tabeli, a predstavljene su u reviziji ove Strategije, sprovedeće se u periodu od 2021 – 2023. godine (do kada je i važnost trajanja Strategije), a u skladu sa drugim Akcionim planom koji će izraditi MPRR do kraja 2020.godine, a za period 2021-2023. godina.

Evaluacija Strategije i Akcionog plana će se izvršiti na kraju 2020. godine kao i na kraju implemtacionog perioda (2023. godina). Metodologija same evaluacije biće interna evaluacija sa učešćem svih zainteresovanih strana. Spoljni eksperti će se angažovati na evaluaciji Strategija razvoja šumarstva ukoliko se budu obezbijedila dodatna finansijska sredstva.

Svi izveštaji će se redovno objavljivati i biće dostupni svim zainteresovanim stranama, uključujući civilno društvo i medije i prezentovaće se na zvaničnom website-u Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Pri sprovođenju monitoringa, izvještavanja i evaluacije, obrađivač će se pridržavati Uredbe o načinu i postupku izrade, usklađivanja i praćenja sprovođenja strateških dokumenata, kao i Metodologija razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenata koje je koju sprovodi Generalni sekretarijat Vlade Crne Gore – Sektor za koordinaciju, praćenje usklađenosti i praćenje sprovođenja strategija kojima se utvrđuju javne politike.

Aneks 1. AKCIONI PLAN ZA SPROVOĐENJE STRATEGIJE SA PLANOM RAZVOJA ŠUMA I ŠUMARSTVA (STRATEGIJE RAZVOJA ŠUMA) ZA PERIOD 2019-2020. GODINE

Radi ostvarivanja ciljeva utvrđenih Strategijom sa planom razvoja šuma i šumarstva (Strategija razvoja šumarstva) urađen je i plan prioriternih aktivnosti koje treba sprovesti u periodu 2019-2020. godine (Akcioni plan za sprovođenje Strategije) koji je predstavljen u tabeli 1.

Ostale aktivnosti koje se ne nalaze u pomenutoj tabeli, a predstavljene su u reviziji ove Strategije, sprovedeće se u periodu od 2021 – 2023. godine (do kada je i važnost trajanja Strategije), a u skladu sa drugim akcionim planom koji će se izraditi do kraja 2020.godine zajedno sa izvještajem o sprovođenju Strategija razvoja šuma u periodu od 2018-2020. godine.

Tabela 1. Akcioni plan za sprovođenje revidovane Strategije

STRATEŠKI CILJ I:	Ravnomjerna i održiva valorizacija postojećih šumskih resursa uz povećanje drvene zalihe		
Operativni cilj 1:	Uspostavljanje efikasnog sistema za održivo gazdovanje šumama i to kroz: - obezbjeđivanje optimalnog i dugoročnog modela funkcionisanja šumarskih institucija; - jačanje interesovanja mladih za sektor šumarstva i svijesti o zajedničkoj odgovornosti za očuvanje šuma u Crnoj Gori		
Indikator učinka a) Uprava za šume i DOO primjenjuju sistematizaciju radnih mjesta i zapošljavaju potreban broj radnika	Trenutno stanje	2019. godina	2020. godina
	Sistematizacija nije donešena	Sistematizacija radnih mjesta za Upravu za šume i DOO je izrađena, vrši se popunjavanje radnih mjesta	Sistematizacija je u primjeni i sa popunjenim radnim mjestima
Indikator učinka b) Počela primjena Programa obrazovanja i edukacije u šumarstvu	Program obrazovanja i edukacije u	Program je u izradi	Program je počeo sa realizacijom

		šumarstvu nije donešen			
Ključne aktivnosti	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Datum početka	Planirani datum završetka	Izvor finansiranja
Aktivnost 1.1. Uspostavljanje nove organizovanosti šumarstva u Crnoj Gori	Usvojena nova sistematizacija državnih institucija u oblasti šumarstva Donijeta odluka i osnovano državno preduzeće za gazdovanje šumama (DOO)	MPRR, UŠ	2018 IV kvartal	2019	Aktivnost pokrivena redovnim obavljanjem poslova državne uprave Sredstva za funkcionisanje preduzeća obezbijeđena iz kredita
Aktivnost 1.2. Obezbjedi vanj e adekvantnih finansijskih sredstava za državne šumarske institucije i poboljšanje motivacije kadrova u šumarstvu	Usvojen budžet državnih šumarskih institucija Uveden sistem ciljne samoocjene službenika (2020. godina)	MRPP, UŠ, Uprava za kadrove	2019 IV kvartal	Kontinuirano	Aktivnost pokrivena redovnim obavljanjem poslova državne uprave
Aktivnost 1.3. Operativan šumarsko	Ažururan ŠIS sa Centralnim elektronskim licitacionim sistemom i	MPRR	2019 IV kvartal	2020 IV kvartal	Aktivnost pokrivena iz donacije - projekta sa učešćem sredstava budžeta

informacioni sistem	aplikacijama koje se odnose na kontrolu prometa drvnih sortimenata				
Aktivnost 1.4. Definisanje modela obrazovanja i edukacije u sektoru šumarstva	Uspostavljan model obrazovanja i edukacije Donešen Program obuka Savjetodavne službe	MRPP, UŠ, Ministarstvo prosvjete	2019 IV kvartal	2020 IV kvartal	Aktivnost pokrivena redovnim obavljanjem poslova državne uprave Aktivnost pokrivena iz budžeta

Operativni cilj 2	Unaprijeđenje šuma kroz održivo gazdovanje, i to:		
	Trenutno stanje	2019. godina	2020. godina
Indikator učinka a) Konstatuju se nove vrijednosti proizvoda i usluga od šuma Indikator učinka b) Inventurama šuma se bilježi rast drvene zapremine	-u smislu proizvodnje drvene mase i nedrvnih proizvoda, ispunjavanja funkcija i ekosistemskih usluga - kroz povećanje drvene zalihe u šumama		
	Ne postoji adekvatan sistem vrednovanja	Izrađuje se metodologija vrednovanja proizvoda i usluga	Metodologija je u primjeni
	Drvena zapremina u šumama je na istom nivou	Inventurama se bilježi rast drvene zapremine	Postoji kontinuiran rast

Ključne aktivnosti	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Datum početka	Planirani datum završetka	Izvor finansiranja
Aktivnost 2.1. Razvoj nove generacije planova u šumarstvu uz integraciju zahtjeva Natura 2000 i uvođenje ekosistemskog pristupa u gazdovanju šumama i zaštiti prirode	Broj izrađenih i usvojenih planova	MPRR, UŠ	2019 IV kvartal	Kontinuirano	Aktivnost pokrivena iz budžeta
Aktivnost 2.2. Podsticanje pošumljavanja, popunjavanja i njege izdanačkih šuma	Broj sadnica- pošumljena površina (ha) Površina izdanačkih šuma koja su bila predmet mjera njege - prevođenja u visoke šume (ha)	UŠ	2019	2020	Aktivnost pokrivena iz donatorskih projekata uz učešće sredstava budžeta
Aktivnost 2.3. Uređivanje i uzgoj privatnih šuma	Površina uređenih privatnih šuma (ha) Površina šuma koja su bila predmet mjera njege (ha)	UŠ	2020	Kontinuirano	Aktivnost pokrivena iz donatorskih projekata uz učešće sredstava budžeta

Aktivnost 2.4. Obezbeđivanje kvaliteta autohtonog sjemena i sadnica šumskog drveća	Broj sjemenskih sastojina Količina sjemena sakupljenog iz sjemenskih sastojina Broj proizvedenih sadnica	UŠ		Kontinuirano	Aktivnost pokrivena redovnim obavljanjem poslova državne uprave Aktivnost finansirana poslovanjem DOO za gazdovanje šumama Aktivnost finansirana poslovanjem DOO za gazdovanje šumama i privatnog sektora
Aktivnost 2.5. Izgradnja šumskih saobraćajnica	Broj kilometara izgrađenih šumskih saobraćajnica	UŠ, Koncesionari		Kontinuirano	Aktivnost finansirana poslovanjem DOO za gazdovanje šumama i kroz Ugovore o davanju šuma za korišćenje putem koncesija

Operativni cilj 3:	Zaštita od požara:		
	- Smanjenje opožarenih površina i uništene biomase za 50 % u odnosu na 2017. godinu		
	Trenutno stanje	2019. godina	2020. godina
Indikator učinka a) Smanjena površina šuma degradiranih šumskim požarima	Sistem zaštite nije na adekvatnom nivou	Izrađeni planovi zaštite od šumskih požara	Planovi zaštite se primjenjuju uz pristup regionalne saradnje

Ključne aktivnosti	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Datum početka	Planirani datum završetka	Izvor finansiranja
Aktivnost 3.1. Izrada i sprovođenje Plana za zaštitu od šumskih požara	Usvojen Plan za zaštitu od šumskih požara	MPRR, UŠ, MORT, lokalne samoprave	2019	Kontinuirano	Aktivnost pokrivena iz budžeta i donatorskih projekata
Aktivnost 6.3 Saradnja sa institucijama iz regiona	Izveštaji sa regionalnih sastanaka Izrada i implementacija zajedničkih projekata	MPRR, UŠ, MUP, lokalne samouprave	219	Kontinuirano	Aktivnost pokrivena iz budžeta i donatorskih projekata

STRATEŠKI CILJ II:	Doprinos rastu investicija u šumarstvu i drvoprerađi, povećanju konkurentnosti i zaposlenosti, posebno na sjeveru države, uz porast korišćenja proizvodnih kapaciteta.
Operativni cilj 1:	Razvoj drvne industrije i to kroz: - Povećanje učešća drvne industrije u BDP sa koliko na koliko - Povećanje stepena finalizacije polazne sirovine; - Smanjenje izvoza proizvoda od drveta niskog stepena finalizacije i njihove potrošnja u Crnoj Gori.

Indikator učinka a) Bilježi se rast BDP u šumarstvu i drvnj industriji		0,3	0,35		0,5
Indikator učinka b) Drvna sirovina se finalizuje u domaćim kapacitetima za drvoprerađu		20% su polufinalni i finalni proizvodi	25% su polufinalni i finalni proizvodi		30% su polufinalni i finalni proizvodi
Ključne aktivnosti	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Datum početka	Planirani datum završetka	Izvor finansiranja
Aktivnost 1.1. Definisanje novog srednjoročnog razvojnog koncepta drvne industrije u Crnoj Gori	Usvajanje Programa srednjoročnog razvoja drvne industrije u Crnoj Gori	MPRR, UŠ, Privredna komora	2018 IV kvartal	2019 IV kvartal	Aktivnost pokrivena redovnim obavljanjem poslova državne uprave
Aktivnost 1.2. Razvoj fleksibilnijeg sistema prodaje drveta u Crnoj Gori sa uvođenjem lanca odgovornosti i kontrole prometa drvnih sortimenata	Uspostavljena Berza drveta Uspostavljen Centralni elektronski licitacioni sistem i kontrola prometa	MPRR, UŠ, Privredna komora, Poreska uprava, Uprava carina	2020	Kontinuirano	Aktivnost pokrivena iz budžeta i donatorskih projekata Aktivnost pokrivena iz budžeta i donatorskih projekata

Operativni cilj 2:	Snaženje uloge šumarstva u ruralnom razvoju i to kroz:
	- Povećanje broja radnih mjesta u šumarstvu i drvnj industriji

	- Povećanje prihoda ruralnih domaćinstava		
	Trenutno stanje	2019. godina	2020. godina
Indikator učinka a) IPARD program počeo sa realizacijom u sektoru šumarstva	IPARD program se ne koristi u šumarstvu	IPARD Program se planira kroz mjere ruralnog razvoja	Program se primjenjuje

Ključne aktivnosti	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Datum početka	Planirani datum završetka	Izvor finansiranja
Aktivnost 2.1. Jačanje uloge i učešća lokalnog stanovništva u zajedničkim programima ruralnog razvoja	Broj formiranih Lokalnih akcionih grupa (LAG)	MPRR, UŠ, lokalne samouprave	2020 I kvartal	Kontinuirano	Aktivnost pokrivena redovnim obavljanjem poslova državne uprave
Aktivnost 2.2. Integracija mjera i ciljeva šumarstva u IPARD	Povećane investicije u šumsku infrastrukturu Povećanje izvedenih šumskih radova Veća prerada drveta u drvene poluproizvode i finalne proizvode Veće skupljanje, prerada i prodaja nedrvnih šumskih proizvoda	MPRR	2019 I kvartal	Kontinuirano	Aktivnosti finansirane od strane vlasnika privatnih šuma i kroz subvencije (IPARD sredstva/MIDAS program)

--	--	--	--	--	--

Operativni cilj 3:	Zaštita biodiverziteta i druge ekosistemske usluge šuma: - Dobrog stanja šumskih staništa i vrsta od evropske važnosti; - Otpornosti šuma na uticaje klimatskih promjena i druga ugrožavanja; - Valorizacije ekosistemskih usluga šuma.		
	Trenutno stanje	2019. godina	2020. godina
Indikator učinka a) Ekosistemski pristup zastupljen u gazdovanju šumama	Ekosistemski pristup se ne koristi	Razvija se metodologija upravljanja šuma na principima vrednovanja ekosistema	Ekosistemski pristup se primjenjuje kroz izrađene planove upravljanja

Ključne aktivnosti	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Datum početka	Planirani datum završetka	Izvor finansiranja
Aktivnost 3.1. Promovisanje ekosistemskog pristupa u gazdovanju	Izveštaji o uključivanju svih relevantnih partnera u odlučivanje o šumama, participativno planiranje i saradnja kod izvođenja	MPRR, UŠ, MORT, lokalne samoprave	2020 I kvartal	Kontinuirano	Aktivnost pokrivena iz budžeta

šumama i zaštiti prirode	pojedinih aktivnosti u okviru relevantnih zakonskih odredbi				
Aktivnost 3.3. Unaprijeđenje upravljanja šumama u zaštićenim područjima	Usvojeni planovi upravljanja zaštićenim područjima	MPRR, MORT, lokalne samoprave, nacionalni parkovi	2020	Kontinuirano	Aktivnost pokrivena iz budžeta

Tabela 2. Troškovi sprovođenja Strategije 2019-2020

Izvori finansiranja (€)	2019. godina	2020. godina	Napomena
Budžet	80.000	335.000	Troškovi za navedeni period predstavljaju preliminarnu ocjenu
Krediti	8.000.000	-	Troškovi za osnivanje preduzeća su kratkoročni i predstavljaju procjenu urađenu kroz ekonomsko finansijsku analizu osnivanja i funkcionisanja DOO
Donacije	-	1.530.000	Planirani troškovi donatora predstavljaju ocjenu. Ukoliko se ne obezbijedi donatorska podrška, troškovi neće moći biti obezbijeđeni iz budžeta u planiranom iznosu
Preduzeće za gazdovanje šumama (DOO)	260.000	490.000	Troškovi procijenjeni kroz urađenu ekonomsko finansijsku analizu funkcionisanja DOO
Privatni sektor	560.000	640.000	Troškovi predstavljaju preliminarnu procjenu

Subvencije	-	180.000	Troškovi predstavljaju preliminarnu procjenu
Vlasnici privatnih šuma	-	120.000	Troškovi predstavljaju preliminarnu procjenu

Ukupan iznos finansijskih sredstava potrebnih za realizaciju revidovane Strategije razvoja šuma za 2019. i 2020. godinu iznosi 12.195.000 €.